

O'ZBEKISTONLIK MEHNAT MIGRANTLARIGA DOIR QARORLAR VA ISLOHOTLAR

Nesiybeli Zaretdinova Qurbanbaevna

*Ilimiy rahbar: Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti Tarix fakulteti
Ijtimoiy fanlar kafedrasida dotsenti*

Xakimniyazova Mavluda Batir qizi

*Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti Tarix fakulteti Ijtimoiy fanlar
kafedrasida Sotsiologiya yo'nalishi 2-kurs talabasi*

Anatatsiya: *Ushbu maqolada mehnat migratsiyasi va mehnat migratsiyasiga doir qarorlar haqida ma'lumotlarga ega bo'lamiz. Shu bilan birga Tashqi mehnat migratsiyada amalga oshirilayotgan islohatlar haqida ham bilishimiz mumkin.*

Mehnat migratsiyasi – bu ish qidirib topish va bandlik bilan bog'liq hudud bo'ylab odamlarning almashinishini o'zida ifodalaydigan migratsiyaning bir turi. Bu mamlakat ichida va shu bilan birga mamlakatlar o'rtasida amalga oshishi mumkin. Mehnat migratsiyasi mamlakat ichida doimiy, ya'ni yashash joyini o'zgartirishi bilan, yoki vaqtincha, ya'ni yashash joyini o'zgartirmasdan amalga oshishini taqozo etadi. Xalqaro mehnat migratsiyasi ham doimiy bo'lishi mumkin, ya'ni doimiy yashash uchun bir davlatdan boshqa davlatga ko'chishi bilan bog'liq. Muddatiga ko'ra cheklangan, kontrakt bo'yicha; mavsumiy migratsiya, chegara oldi ishchilari migratsiyasida mehnat migratsiyasi vaqtincha xarakter kasb etadi.

Hozirgi kunda mehnat migratsiyasiga doir bir qator qarorlar ishlab shiqarilgan va bu qaror-qonunlar amalda o'z natijasini bermoqta. Mamlakatimizda mehnat migratsiyasiga doir islohatlar ham ahamiyatli hisoblanadi. Chunki, mehnat migratsiyasining asosi ishsizlik aktual muommalarning biri bo'lib kelmoqta. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 15.09.2020 yildagi PQ-4829-son Xavfsiz, tartibli, va qonuniy mehnat migratsiyasi tizimini joriy qilish to'grisida qarori bu-so'nggi to'rt yil davomida xorijda ishlayotgan fuqarolarga nisbatan munosabat tubdan o'zgarib, mehnat migrantlari bilan muloqot o'rnatildi, ularning muammo va ehtiyojlarini o'rganish hamda hal qilish bo'yicha yangi tizim joriy qilindi. Yani bu qarorda, xorijda mehnat faoliyatini amalga oshiruvchi shaxslarni qo'llab-quvvatlash hamda ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish jamg'armasi (keyingi o'rinlarda — Jamg'arma) tashkil etildi, mehnat migrantlarining hayoti va sog'lig'ini sug'urtalash, ularning oila a'zolari uchun ipoteka kreditlarini ajratish amaliyoti joriy qilindi. Shu bilan birga, xorijda mehnat faoliyatini amalga oshirayotgan fuqarolarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish, mehnat migratsiyasidan qaytib kelgan shaxslarning reyintegratsiyasini ta'minlash, ularning tadbirkorlik faoliyati

bilan shug'ullanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni qabul qilish talab etilmoqda.

Tashqi mehnat migratsiyasi sohasidagi vakolatli organlarning faoliyatini takomillashtirish, xorijda ishlamoqchi bo'lgan shaxslarni talab yuqori bo'lgan kasblarga o'qitish, fuqarolarning chet elda bo'lish davrida huquqlarini himoya qilish, qaytib kelgan mehnat migrantlarining bandligini ta'minlash, shuningdek, ularning oila a'zolarini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash maqsadida: *Ózbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 1-marttagi PQ-149-sonli qarori qabul qilindi. "Xorijda vaqtincha mehnat faoliyatini amalga oshirayotgan Ózbekiston Respublikasi fuqoralarini va ularning oila a'zolarini qóllab-quvvatlash bóyicha qóshimcha chora-tadbirlar to'g'risida"*¹ sóz etiladi.

*Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirining "Mehnat migrantlariga subsidiya, kompensatsiya ajratish tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida"gi buyrug'i loyihasi e'lon qilindi*². Ushbu nizom prezidentning 2024-yil 4-apreldagi "Mehnat migratsiyasi jarayonlarini takomillashtirish hamda xorijda vaqtincha mehnat faoliyatini amalga oshirayotgan shaxslarni qo'llab-quvvatlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qaroriga muvofiq, vaqtinchalik mehnat faoliyatini amalga oshirish uchun xorijga ketayotgan, shuningdek xorijda mehnat faoliyatini amalga oshirayotgan O'zbekiston fuqarolariga subsidiya, kompensatsiya ajratish tartibini belgilaydi.

"Xorijda ish" mehnat migratsiyasi elektron dasturiy majmuasida ro'yxatdan o'tgan va tashkillashtirilgan mehnat migratsiyasiga ketayotgan fuqarolarga:

- xorijiy tillar va (yoki) kasb bo'yicha malaka imtihonlarini topshirish bilan bog'liq xarajatlarini qoplash uchun, basharti ular muvaffaqiyatli topshirilganda va sertifikat olinganda — BHMning uch baravarigacha (1 million 20 ming so'mgacha) miqdorda;
- xorijda mehnat faoliyatini amalga oshirishga ishchi vizani rasmiylashtirish bilan bog'liq xarajatlarini qoplash uchun — BHMning besh baravarigacha (1,7 million so'm) miqdorda;
- yo'l chiptasini xarid qilish bilan bog'liq xarajatlarini qoplash uchun — BHMning ikki baravarigacha (680 ming so'mgacha) miqdorda kompensatsiya to'lanadi.

"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimi orqali kam ta'minlangan oila sifatida e'tirof etilgan yoki "Temir daftar", "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari" dan biriga kiritilgan va tashkillashtirilgan mehnat migratsiyasiga ketayotgan fuqarolarning sog'lig'i va hayoti, shuningdek, boshqa tavakkalchiliklarini sug'urtalash bo'yicha sugari fuqarolarning sog'lig'i va hayoti, shuningdek, boshqa

¹ <http://lex.uz/docs/-5893253>

² <https://daryo.uz/2024/06/09/ozbekistonlik-mehnat-migrantlariga-subsidiya-kompensatsiya-ajratish-tartibi>

tavakkalchiliklarini sug'urtalash bo'yicha sug'urta mukofotini qoplash to'g'risida jamg'armaga buyurtmanoma kiritadi.

Buyurtmanoma quyidagi hollarda rad etilishi mumkin:

- fuqaro "Xorijda ish" mehnat migratsiyasi elektron dasturiy majmuasida "xorijda ishga joylashgan shaxs" maqomida bo'lmasa;
- agentlik yoki litsenziyalangan xususiy bandlik agentliklari orqali tashkillashtirilgan mehnat migratsiyasiga ketmagan bo'lsa;
- "Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimi orqali kam ta'minlangan oila sifatida e'tirof etilgan yoki "Temir daftar", "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari"dan biriga kiritilgani tasdiqlanmasa;
- sug'urtada taxmin qilinayotgan voqealar tavakkalchiligi to'liq rasmiylashtirilmagan bo'lsa;
- har bir sug'urtalangan fuqaro uchun 12 oylik davr mobaynida bir martadan ortiq murojaat qilingan bo'lsa.

Subsidiya, kompensatsiyalar 2024-yil 1-iyundan boshlab Kambağallikni qisqartirish va bandlik vazirligi huzuridagi Xorijda mehnat faoliyatini amalga oshiruvchi shaxslarni qo'llab-quvvatlash hamda ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish jamg'armasi hisobidan amalga oshiriladi.

Kompensatsiyalar olish bo'yicha ariza quyidagi hollarda rad etilishi mumkin:

- fuqaro "Xorijda ish" mehnat migratsiyasi elektron dasturiy majmuasida "xorijda ishga joylashgan shaxs" maqomida bo'lmasa;
- agentlik yoki litsenziyalangan xususiy bandlik agentliklari orqali tashkillashtirilgan mehnat migratsiyasiga ketmagan bo'lsa;
- asoslantiruvchi hujjatlar bo'lmasa yoki talabga javob bermasa.

Ariza rad etilgan taqdirda fuqaro ko'rsatilgan kamchiliklarni bartaraf etgan holda qayta murojaat qilishi mumkin.

Ma'lumot uchun, oxirgi ikki yilda Tashqi mehnat migratsiyasi agentligi tomonidan **70 ming kishi rivojlangan davlatlarga yuborilgan**. 2024-yilning yanvar-mart oylarida mehnat migratsiyasidan 58 ming nafar, aprelda 57 ming nafar fuqaro qaytib kelgani ma'lum qilingandi. Yil oxirigacha yana 250-300 ming kishi qaytishi prognoz qilinmoqda. **Qaytgan fuqarolarni ishga joylashtirish yuzasidan topshiriqlar berilgan.**

Ózbekiston Respublikasi mehnat bozori statistikasi 2023-yil yanvar-mart oylariga kóra Respublikada tashqarida ishlashga ketganlar 1 793 907 kishini tashkil etadi.

Xulosa qilib aytganda, mamlakatimizda joriy etilayotgan xavfsiz, tartibli va qonuniy mehnat migratsiyasi tizimi va qarorlari doirasida xorijga chiqib ketayotgan fuqarolarni kasb-hunar va chet tillariga o'qitish, xorijda huquq va manfaatlarini himoya qilish, zarur ijtimoiy va axborot-maslahat yordamini ko'rsatish, ularning oila

a'zolarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash borasida izchil ishlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, xorijda mehnat migrantlarini huquqiy himoya qilish ko'lamini oshirish, ish joylaridagi muammolarini tizimli ravishda o'rganish va ularni hal qilish bo'yicha zarur amaliy yordam ko'rsatishmoqda. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar va ijobiy o'zgarishlar sezilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xolmurotov.S.E, Shoyusupova.N.T.“Mehnat sotsiologiyasi” (O'quv qo'llanma)T.2016 TDIU
2. Sharipbaeva U.A. "Miyne ekonomikasi hám sociologiyasi". T.2007 TDIU
3. Q.Abdurahmonov, Sh.Xolmóminov, A.Xayitov, A.Akbarov. "Miyne ekonomikasi hám sociologiyasi" (oqiw qollanba). T-2013 TDIU
4. <http://lex.uz/docs/-5893253>
5. <https://mehnat.uz/oz>
6. <https://daryo.uz/2024/06/09/ozbekistonlik-mehnat-migrantlariga-subsidiya-kompensatsiya-ajratish-tartibi>